

## ЉУБАВНИ РАСТАНАК

(народна песма)



Да ли има разлике у томе како данас млади изражавају своја љубавна осећања, а како су то наши преци чинили? Размисли о томе.

Шта значи израз **ПАТРИЈАРХАЛНО ВАСПИТАЊЕ**?



**Мање познате речи:**

**зумбул и када** – цвеће

**бостан** – врт, башта (данас је заједнички назив за диње и лубенице)

**калем** – писаљка од трске

**мурећеп** – мастило

**јад** – несрећа

Јасно је да су плави зумбул и зелена када младић и девојка који су раздвојени. Основно осећање у песми је љубав, али прожета тугом због раздвојености.

Смисли неколико разлога за њихову раздвојеност.

**КЊИЖЕВНИ РОД:** лирска поезија / лирика

**КЊИЖЕВНА ВРСТА:** народна љубавна лирска песма

**ТЕМА** ове песме је љубав двоје младих приказане кроз љубав два цвета – плави зумбул и зелена када.

**ИДЕЈА** песме је жеља народног певача да слави велику љубав коју ни раздвојеност не може уништити.

**ПОРУКЕ** песме су:

Права љубав не може нестати због даљине између двоје заљубљених.

Патријархално, домаће васпитање никада не може и не сме изаћи из моде.

Права љубав је вечна и не нестаје због тренутних тешкоћа.

Част, поштење и чист образ битнији су од тренутних задовољстава.

**Два цвијета у бостану расла:**

**плави зумбул и зелена када.**

**Плави зумбул оде на Дољане,**

**оста када у бостану сама.**

Када је настала ова песма о љубави се није смело отворено говорити. Мисли, жеље и поруке биле су исказане у завијеној форми кроз **алегорију**. Тако ова песма почиње причом о два цвета у башти (плави зумбул и зелена када). Али свима је јасно, (чак и онима који не знају шта је **алегорија**) да је овде реч о момку и девојци; реч је о љубавном растанку двоје заљубљених. Момак (Плави Зумбул), каквог га народни певач види, гуши своје љубавне јаде и дрско пита девојку (Зелену Каду) како подноси самоћу због растанка. Она, природно осећајнија не скрива тугу и бол и казује га стилски изражајним средством које се зове **ХИПЕРБОЛА** (преувеличавање)

**„Што је небо - да је лист артије,**

**Што је гора – да су калемови,**

**Што је море – да је црн мурећеп.**

**Пак да пишем три године дана**

**Не би моји исписала јада“**

**Хипербола** је, као што се види, претеривање, преувеличавањ, или умањивање ("Да си мањи од маковог зрна"). Наравно, свима је јасно да ово мањи од маковог зрна треба разумети као пренесено значење: **БУДИ МИРАН!**

**Метафора** је скраћено поређење: Уместо да песник каже лепа си као питома ружица, он само вели - „питома ружица“. Зашто онда метафора. Зато што синтагма питома ружица има више

значења, и лепа, и миришљива и божанствена и... Дакле, кад користимо поређење, ми појму дајемо једно једино значење (овде ЛЕПА). Метафоре су и „плави зумбул и зелена када“, „ситна љубичица“, "душо, моја".

**Алегорија** је казивање у завијеној форми, слици сачињеној од низ метафора. У песми Љубавни растанак имамо и алегорију јер су "плави зумбул" и "зелена када", уствари, момак и девојка. У скривеној слици о два цвета певач нам алегорично говори о момку и девојци, метафорично поређење је остварено по сличности. Момак и девојка су млади и леви као што је лепо и младо цвеће. Мој коментар: "Младост је лепа као цвет док не увене".

**Епитети** су, граматички посматрано, атрибути, само што епитет може бити и ПРИЛОГ уз ГЛАГОЛ (НЕЧУЈНО гази по трави). Овде су епитети: тавној ноћи, мутној води, румен јагодице, дуге трепавице, бијело лице, рода богата, момче младо.

Народна лирска љубавна песма Љубавни растанак пева о **чежњи даљином растављених, и болу због растанка момка и девојке**. Она је потресна, устрептала, пуна туге и бола и дубоко емотивна.

**Мотив:** љубавног растанка

У песми **Љубавни растанак** испреплетано је више мотива. Настала је из **мотива љубавног растанка**, из кога је проистекао **мотив спречене љубави**. И један и други побуђују **мотив чежње** за вољеним бићем које је далеко.

Језик песме је једноставан, као што је једноставно и казивање о љубави. Песма је астрофична, без поделе на строфе и има **три композиционо-смисаоне целине**. Испевана је у **алегорији**.

У уводном делу песме љубав је само наговештена, само се наслућује и исказује се алегоријски у слици о два заљубљена цвијета која су заједно у бостану расла. Та два цвета - плави зумбул и зелена када представљају заправо момка и девојку који су растављени.

За своју окосницу песма има одлазак момка на Дољане, док девојка остаје у бостану сама. Овај догађај је дат више као цртица, него као права прича и само је подстрек за исказивање емоционалне садржине песме, осећања које народни песник жели да индиректно опева.

Речи девојке на крају песме Љубавни растанак су испуњене чежњом и снажним осећањима. Њен одговор на питање момка "Како ти је у бостану самој" исказује снагу њених осећања, величину њене љубави и дубину бола кроз јединствену **хиперболу**. Тако девојка одговара да је небо лист артије, да су гора калемови, а море црн мурећеп, не би написала своје јаде, ни да пише три године дана.

**ПЛАВИ ЗУМБУЛ** – стабилан, смирен, зрео, сталожен Зумбул (Википедија)

**ЗЕЛЕНА КАДА** – наивна, незрела, неискварена, поштена, млада, чиста, неискусна

### СТИЛСКЕ И ЈЕЗИЧКЕ ОДЛИКЕ ПЕСМЕ

**АЛЕГОРИЈА** – стилска фигура. У песми се не помињу младић и девојка, али је јасно да је реч о њима.

**ХИПЕРБОЛА** – лист хартије као небо, мастила колико је у мору воде, за три године не би исписала јада

**МЕТАФОРА** – зумбул – момак; када – девојка; бостан – заједнички живот

**СИМБОЛ** – симболика боја: црна боја мастила – девојчина судбина; плава боја зумбула – смиреност, сталоженост, зрелост; зелена боја каде – незрелост, наивност, неисквареност

### АРХАИЗМИ – ТУРЦИЗМИ

– **БОСТАН, КАДА, АРТИЈА, КАЛЕМ и МУРЕЋЕП** – застареле речи по свом облику и данас се не користе

**СТАЛНИ БРОЈ** – два цвијета; три године дана

**ЕПИТЕТИ** – плави, зелена, црн – БОЈЕ

**АПОСТРОФА** (обраћање неживим бићима) – „Душо моја, у бостану кадо”

**ИНВЕРЗИЈА** – „Душо моја, у бостану кадо”

**ОДСУСТВО ГЛАСА х (1836)** – (х)артије, моји(х), (ја) би(х)

**КОНТРАСТ (АНТИТЕЗА)** – расли заједно, па се растали

**ВЕРСИФИКАЦИЈА** – једна строфа од 13 стихова – лирски десетерац, нема риме, дијалог између зумбула и каде, тј. момка и девојке



**Љубавне песме** су најстарије и најбројније у народној поезији. Наравно, основно осећање је љубав између момка и девојке. Та љубав је чиста, искрена и нежна. Јача је од свих препрека. Нажалост, сва та љубавна радост често буде помућена тугом због растанка. Љубавна осећања се не испољавају директно већ се само наслућују; приказана су кроз алузије. Главни мотиви ових песама су: лепота заљубљених, посебно девојке; љубав; растанак. За ове песме везује се лирски

десетерац и лирски осмерац. Најчешће се у њима налази дијалог, а од стилских фигура најзаступљенији су: епитет, поређење, метафора и хипербола.

**Познате љубавне песме су:** Српска девојка (У Милице дуге трепавице), Драги и недраги, Кујунџија и хитропеља, Наджњева се момак и девојка



### **ЗАНИМЉИВОСТИ У ВЕЗИ СА ПОМЕНУТИМ ЦВЕТОВИМА:**

**Кадифа** (Tagetes) име је добила по Tagetu који се помиње у и грчкој и у етрурској митологији. У грчкој митологији се више личности звало овим именом. Кадифа је биљка из породице главочика. Везује за лето и тада је једна од најпопуларнијих врста. Пореклом је из Мексика и Америке, а постоји и врста која потиче из Африке

**Зумбул** такође има везе са грчким митовима. Наиме, прелепи Хијацинт, спартански принц, вежбао је са Аполоном бацање диска. Изненада је Хијацинта погодио Зефир диском у главу. Разлог – љубомора. Аполон је био очајан због Хијацинтове смрти и од његове крви је створио зумбул. Легенда даље каже да су зумбулове латице настале од Аполонових суза